
Mustafa Canka

Na Balkanu nastaje nova zajednica država

Rezime

Nakon propasti referenduma u Irskoj, velikih problema s novim članicama Bugarskom i Rumunijom i sve većeg razilaženja u vezi s unutarnjom organizacijom “evropske dvadesetsedmerice”, pitanje proširenja Evropske unije na “zapadni Balkan” se u Briselu tretira kao drugorazredno. Očigledan je “zamor od proširenja”, a u javnim raspravama evrotehnokrate navode i “zabrinutost građana” i “kapacitet apsorpcije EU”. Istraživanja zaista pokazuju da je samo za dvije godine procent onih koji podržavaju proširenje EU-a, u zemljama poput Njemačke, Francuske i Velike Britanije, opao sa 60 odsto na tek jednu trećinu. Ali, svi pažljiviji analitičari znaju da se iz sjedišta EU-a već nekoliko godina prema državama na tzv. “zapadnom Balkanu” (zemlje nastale na području bivše Jugoslavije, s izuzetkom Slovenije) provodi strategija njihovog ponovnog uvezivanja. Ako je uspostavljanje Kantovog “vječitog mira” suština zamisli o Evropskoj uniji, onda ona mora da se dokaže sposobnom da mir ostvari, prije svega na vlastitom području – a “zapadni Balkan” to jeste. Znači, da zamijeni “američki mir” (*pax americana*), uspostavljen intervencijama SAD-a u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i na Kosovu, “evropskim mirom”. Prekompozicija je uveliko u toku, a grad Sarajevo će u svemu tome imati važnu ulogu. Baš kao i država Bosna i Hercegovina, kojoj se tek otvaraju prave mogućnosti i šanse za dugoročan razvoj i prosperitet.

I deja o labavom savezu država na jugoistoku Evrope nije nova u centrima svjetske politike. Prije nekoliko godina jedan visokorangirani evropski diplomat mi je kazao: “Za vrijeme trajanja turske i austrougarske imperije vaš region je bio stabilan. Zašto to ne bi mogao biti i pod protektoratom Brisela.” Odličan poznavalac prilika u regionu, bivši koordinator Pakta za stabilnost jugoistočne Evrope Erhard Busek je još eksplicitniji. “Regionalna samosvijest je lijepa fraza, ali ona na Balkanu nije postojala u posljednjih 200 godina. Svaka odluka koja se donosila u vezi s regionom sve od dvadesetih godina 19. stoljeća dolazila je sa strane”, rekao je on.

I zaista: od Bečkog kongresa 1815. g., a posebno od Berlinskog kongresa 1878. godine, sve ključne odluke u vezi s Balkanom kreirane su “za zelenim stolom” u važnim svjetskim metropolama ili na nekoj međunarodnoj konferenciji. A jugoistok Evrope više nije predvorje EU-a. Nakon prijema Slovenije i Mađarske, te Rumunije i Bugarske u tu organizaciju, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Srbija, Crna Gora, Kosovo i Makedonija postaju “mekani trbuh” Evropske unije. Jačanjem svoje uloge na “zapadnom Balkanu”, EU stavlja na probu svoju zajedničku vanjsku i odbrambenu politiku. Ne u Afganistanu, u Iraku ili na Kavkazu, već na jugoistoku Evrope, EU mora da dokaže da nije samo savez za ekonomsku suradnju, već ravnopravan činilac koji “oči u oči” sa SAD-om i Rusijom oblikuje međunarodne odnose. Zato EU, uz odobravanje (a katkada i uz protivljenje) SAD-a, ubrzano prerasta u vodećeg faktora u regionu.

Ekonomsko povezivanje

Proces okupljanja zemalja “zapadnog Balkana” kojeg čine Hrvatska, Crna Gora, BiH, Srbija, Kosovo i Makedonija (samo fali Slovenija pa da bude četvrta Jugoslavija!) krenuo je na identičan način kao stvaranje EU – kroz ekonomsko povezivanje.¹

Upravo su te zemlje (uz Moldaviju, koja služi samo da bi se stvarne namjere evrotehnokrata iz Brisela još malo maskirale) članice Centralnoevropskog ugovora o slobodnoj trgovini (CEFTA), potpisanog u decembru/prosinu 2006. godine, čiji je cilj formiranje zajedničkog tržišta u ovom regionu.

¹ Ekonomski model je matrica logike. Čini se da su to prvi shvatili pisci koji su se još sredinom 19. stoljeća zalagali za stvaranje državne zajednice (Jugoslavije) na ovom prostoru. Oni su bili uvjereni da samo ukрупnjavanje tadašnjeg tržišta ovih zemalja od 10 miliona stanovnika omogućava da se preživljava od pisanja!

Uz snažnu podršku EU-a, u oktobru/listopadu 2005. godine stvoreno je, potpisivanjem Sporazuma o energetske zajednici (Energy Community Treaty), regionalno energetske tržište.

Stvaranje zajedničkog ekonomskog i energetskeg tržišta je, kako smatraju u Briselu, dobra osnova da region "zapadnog Balkana" brže napreduje ka EU. "Jer, vi još niste spremni za EU, ali imate zapadni Balkan kao svoju mini-Euniju", dodaje se.

Austrijski diplomata Erhard Busek smatra da je sada pravo vrijeme da biznis zajednica bude prethodnica jačeg socijalnog i političkog povezivanja u ovom dijelu Evrope. "Niko ne gleda odvojeno jednu ili drugu zemlju. Mislim da je danas, u vrijeme globalne ekonomije, uobičajeno da se pita gdje je veći broj potrošača. U jugoistočnoj Evropi ima 55 miliona kupaca i niko ne želi da to tržište dijeli na dva, četiri ili osam miliona potrošača. To je besmislica", tvrdi Busek.

Zamisao Brisela se već realizira na terenu. Formirano je Vijeće za regionalnu kooperaciju, dok su berze koje posluju na području bivše Jugoslavije dogovorile izradu zajedničkog veb portala i regionalnog brendiranog indeksa akcija.

Ne prođe ni jedan dan a da se u medijima ne objave vijesti i o jačanju političkih, kulturnih, znanstveno-obrazovnih, informativnih i sportskih veza između ovih država.

Zajednički pasoš

Centar za evropsku politiku (CEP) je u junu (lipnju) ove godine iz Brisela, sa skupa "Balkan u Evropi: zauzeti ili preobraziti", inicirao ideju o "uvezivanju zemalja zapadnog Balkana, te potpunom otvaranju međusobnih granica".

Svakako je najoriginalniji prijedlog sa ove konferencije da bi BiH, Hrvatska, Srbija, Makedonija, Kosovo i Crna Gora trebale da sačine "poseban sporazum o jedinstvenom, balkanskom pasošu, po uzoru na skandinavske zemlje".

U CEP-u ne haju mnogo za primjedbe da ni 27 članica EU-a još nemaju zajednički pasoš, niti da su izbrisali međusobne granice. Indikativno je, također, što u ovoj "balkanskoj integraciji bez granica" nema mjesta i za ostale države ovog regiona (Grčka, Rumunija, Bugarska, Albanija, pa i Turska), već samo za one koje su nastale na području bivše Jugoslavije, osim, naravno, Slovenije.

Zato su prijedloge CEP-a u Zagrebu ocijenili “pokušajem obnove Jugoslavije”, dok na Kosovu kažu da “nema šanse da se Albanci, čak iako se sve nastoji uviti u oblandu evropskih integracija, ponovo nađu u istoj državi sa Srbima”.

U BiH smatraju da ideja i nije tako loša, ali ističu da je objektivno nerealna i teško provodiva u praksi.

Bivši bosanskohercegovački ministar spoljnih poslova i poslanik srpske Partije demokratskog prosperiteta u bh. Skupštini Mladen Ivanić je rekao da je “riječ o ideji ljudi koji lijepo razmišljaju o prostoru zapadnog Balkana, ali istovremeno ne misle na realno stanje na terenu”.

I zastupnica Silajdžićeve Stranke za BiH u državnom Parlamentu Azra Hadžiahmetović je kazala da je cijela stvar zanimljiva. “Ali, dovoljno je pogledati sa kakvim se teškoćama danas suočava većina zemalja bivše Jugoslavije u pregovorima o viznim olakšicama, pa vidjeti koliko je cijela ta ideja neizvodiva.”

Uloga Francuske

Irsko “ne” Lisabonskom sporazumu i francusko predsjedavanje EU-om ubrzaće stvaranje “četvrtе Jugoslavije”. Francuzi nastoje da sa ovog područja istisnu Ruse i da istovremeno što više smanje uticaj Njemačke.

Historija je svjedok: gotovo istim ciljevima Pariz se rukovodio i pri stvaranju prve Jugoslavije (Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, kasnije Kraljevine Jugoslavije.)

Baš kao i 1917-18. g., napore Francuske na uređenju Balkana podržavaju Washington² i London.

Samo je u tom kontekstu moguće razumjeti pojačane aktivnosti francuskih diplomata u regionu posljednjih mjeseci.

U Parizu odlično znaju da Jugoslaviju niko nikada nije većinski želio u ovim zemljama. Ali, velika evropska igra učiniće malu balkansku izlišnom, uvjereni su predsjednik Nicolas Sarkozy i njegovi suradnici.

² Amerikanci su često na ovim prostorima označavani kao glavni rušioci “druge Jugoslavije”, što ne odgovara činjenicama. Sjetimo se da je državni sekretar Džeјms Beјker podržao saveznog premijera Antu Markovića i JNA u ratu protiv Slovenije u junu/lipnju 1991. godine, iako su Evroplјani već bili otpisali drugu Jugoslaviju. “No, dobro, kad se sve razbije, sklopiceмо olupine”, kazao je Beјker.

Te “olupine”, danas male zavisne države, jesu “zapadni Balkan”.

To je najbolje osjetio bivši premijer Srbije Vojislav Koštunica, koji je čitavih osam godina bio “evropski džoker” u Srbiji. Kada je u sjedištu EU-a, nakon odbijanja ratifikacije Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) i pokušaja da zloupotrebom kosovskih Srba održava konfliktnost i nestabilnost na Kosovu, konačno zaključeno da se radi o nepopravljivom nacionalisti, naprosto je “pušten niz vodu”.

Socijalisti Slobodana Miloševića (ili Ivice Dačića) postali su poželjan partner Havijeru Solani, iako su ga prije devet godina osudili na decenijsku kaznu zatvorom zbog NATO-ove intervencije na “treću Jugoslaviju”.

Iz “proevropske” vlade Srbije će, kako su najavili čelnici Tadićeve Demokratske stranke i Dačićeve Socijalističke partije Srbije, borbu za odbranu Kosova voditi - u Briselu!

Zajednička evropska spoljna politika ima sada ključnu ulogu i u ostalim zemljama regiona sa slabim vladama: u BiH i Makedoniji, dok uticaj na Kosovu, gdje su i dalje neprikosnoveni Amerikanci, raste dolaskom misije EU-a (EULEKS).

U sjedištu EU-a Crna Gora se ne doživljava kao poseban problem. Što su korupcija, organizovani kriminal ili ugrožavanje slobode medija u poređenju s “njezinim doprinosom stabilnosti regiona”. “Interes država zapadnog Balkana je jednak interesu EU-a”, kazao je petostruki crnogorski premijer Milo Đukanović, koji je uvijek dobro znao da procijeni interese i igre “velikih sila” u ovom regionu za održavanje svoje autokratske vlasti.

I “druga Jugoslavija” se nekako održavala dok je bio živ Josip Broz Tito, iznutra, uz pomoć jednopartijske diktature, policije i vojske, a spolja, ekvilibrirajući između Istoka i Zapada, koji joj je davao i jeftine, dugoročne kredite.

A “četvrta Jugoslavija” (zapadni Balkan) se projektuje kao “ekonomska, politička, multietnička i multikulturalna zajednica, koja bi trebala biti faktor stabilnosti i sigurnosti u regionu”, pod punim protektoratom Brisela.

Hrvati nezadovoljni

Samo je iz namjere EU-a da stvori “četvrtu Jugoslaviju” razumljivo što Hrvatska još nije postala članica velike evropske porodice država i naroda, a da su to već Rumunija i Bugarska.

Jer, u strategiji formiranja “zapadnog Balkana” Hrvatskoj je namijenjena uloga “remorkera” ili lidera te projektovane državne zajednice. To Hrvati nipošto ne žele, ali to ne mogu ni spriječiti. Naprotiv, u tome zdušno sudjeluju.

Tako su, naprimjer, u Crnoj Gori nedavno boravili i predsjednik Stjepan Mesić, šef diplomacije Goran Jandroković i visoka delegacija Sabora, koji su crnogorskim čelnicima, zastupnicima u državnom Parlamentu i javnosti prenijeli hrvatska iskustva na putu ka EU.

Interesantno je, možda, istaći da je i bivši hrvatski predsjednik Franjo Tuđman govorio da je “Hrvatska regionalna sila!” Naravno da je mislio na Balkan.

I najpopularniji hrvatski političar u “drugoj Jugoslaviji”, legendarni vođa Hrvatske seljačke stranke Stjepan Radić je govoreći o srpskim političarima znao kazati: “Ili će oni nas balkanizirati, ili ćemo mi njih europeizirati. Trećega nema!”

Radić je 1928. godine brutalno izrešetan hicima iz pištolja u Skupštini u Beogradu, Hrvatska je dugo vremena bila balkanizirana, a sada joj se nameće uloga pomagača Brisela u “evropeiziranju zapadnog Balkana”.

Sarajevo – centar “zapadnog Balkana”

Zvanični Zagreb je, dakle, veoma kooperativan u realizovanju navedenog projekta. Dostokorašnji državni tajnik u Ministarstvu vanjskih poslova Hrvatske Hidajet-Hido Bišćević je na čelu Vijeća za regionalnu suradnju, čije je sjedište u Sarajevu. Bolje rješenje za ovu funkciju Brisel, čini se, nije mogao naći: Bišćević je diplomata od karijere, odlično poznaje međunarodne odnose i stanje na jugoistoku Evrope. Čak se i Srbija, uvijek skeptična prema svim inicijativama koje ne poteknu iz Beograda, nije protivila njegovom imenovanju.

Indikativan je svakako i odabir mjesta u kojem će Bišćević „stolovati“: Sarajevo se već u diplomatskim kuloarima naziva „mali Brisel“. „To je pozitivan signal za BiH i cijeli region“, kaže Bišćević.

EU sada svim silama nastoji da zatvori pitanje statusa Kosova i da istovremeno uspostavi institucije te najmlađe evropske države. Srbiji će za pristupanje EU biti postavljen uvjet da prizna kosovsku nezavisnost, nakon čega će se još odlučnije prijeći na stvaranje funkcionalne države BiH, te borbu protiv organiziranog kriminala i korupcije u svim zemljama regiona.³

³ Preko zemalja “zapadnog Balkana” godišnje prođu dvije trećine evropske potrošnje heroina.

U Briselu odlično znaju da dok postoji mogućnost disolucije BiH ne može uspjeti nijedna regionalna inicijativa. Drugim riječima, u BiH će se odlučivati sudbina „zapadnog Balkana“!

Brisel je u taj projekt uložio mnogo vremena, resursa i novaca, da bi tako lahko dopustio Miloradu Dodiku da, stvaranjem paradržave u BiH, ugrozi njegovu realizaciju.

Hapšenje Radovana Karadžića u centru Beograda upravo je produkt te nove evropske strategije prema regionu i jasan dokaz da je okončana američka era.

Zato je razumljivo što raste nervoza kod čelnika Republike Srpske, ali i svih onih u međunarodnoj zajednici koji su dugo, tajno i javno, podržavali opstanak “tempirane bombe” u temelju države BiH. Treba pažljivo promatrati njihove reakcije, ali je još važnije pripremati se za ono što tek dolazi. ■

Mustafa Canka

A NEW COMMUNITY OF STATES
IN THE MAKING IN THE BALKANS

Summary

Following the failed referendum in Ireland, major problems with Bulgaria and Romania, the new member states, and an ever growing disagreement in relation to internal organisation of the ‘European twenty-seven’, Brussels treats the issue of enlargement of the European Union to include ‘Western Balkans’ as a second-rate problem. There is an evident ‘enlargement fatigue’ and in their public debates,

Zato je nužna uska povezanost i kooperacija lokalnih mafija koje, uglavnom, čine agenti tajnih službi.

Tu ima mjesta i za mafijaše iz Slovenije. U jednom istraživanju koje su proveli zagrebački “Jutarnji list” i beogradski dnevnik “Blic” navodi se da su se “lokalne kriminalne grupe najbrže prilagodile tržišnom razmišljanju i prirodnim prednostima svojih zemalja: Srbija osigurava robu, Hrvatska prijevoz, a Slovenija poslovnu logistiku”.

Malo je, također, kriminalnih aktivnosti na “zapadnom Balkanu” u koje nisu umiješani kriminalci iz Crne Gore, Kosova i BiH.

the European technocrats also cite 'citizens' concern' and 'the EU absorption capacity'. Research has truly shown that in just two years, the percent of those supporting EU enlargement in countries such as Germany, France and the UK, dropped from 60 to just one third. However, careful observers know that when it comes to states included in the so-called Western Balkans (countries in the territory of former Yugoslavia excluding Slovenia), the seat of the EU has been deploying the strategy of re-connecting them.

If the establishment of Kant's 'eternal peace' is at the very core of the concept of the European Union, then it must prove itself capable of establishing such peace, first and foremost in its own territory and Western Balkans is indeed that. This means that the *pax Americana*, the 'American peace' established by US interventions in Croatia, Bosnia and Herzegovina and Kosovo, needs to be replaced by an 'European peace'. Re-composition is under way, and in it Sarajevo is to play an important role. As is the state of Bosnia and Herzegovina, thus opening real possibilities for long-term development and prosperity. ■